

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Ewaluacyjna funkcja egzaminów zewnątrznych w opiniach nauczycieli szkół podstawowych i gimnazjów

Marek Piotrowski
Zespół EWD

Kolegium Nauczycielskie przy Wydziale Pedagogicznym UW

Konieczność akceptacji przez: środowiska szkolne i JST

1. Konieczność akceptacji

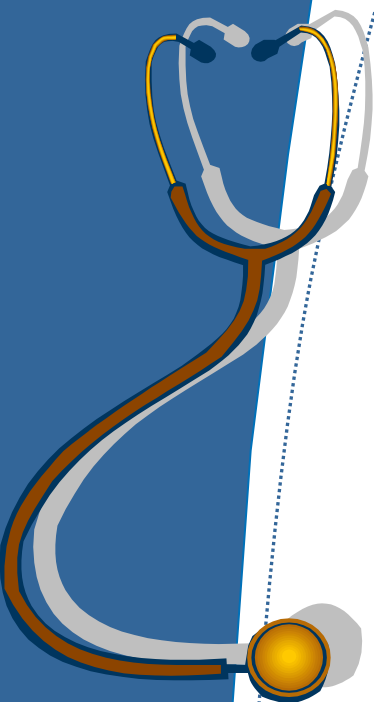
Bez akceptacji (w koncepcji TQM: pełnej akceptacji) **egzaminów zewnętrznych** trudno mówić o ich przydatności w ewaluacji.

2. Przede wszystkim nie szkodzić

Egzaminy zewnętrzne są pomiarem – zakłócają więc środowisko szkoły (środowisko, którego dotyczą). Mogą zmieniać kulturę szkoły w sposób, który zaakceptuje społeczność szkolna, ale również mogą wprowadzać niepożądane przez tę społeczność zmiany.

O ile egzaminy zewnętrzne mają pełnić funkcję ewaluacyjną nie powinny w sposób istotny wpływać na kulturę szkoły, a zwłaszcza nie powinny wprowadzać w niej zmian niepożądanych przez społeczność szkolną.

1. Konieczność akceptacji przez szkoły

Przykład 1a „Szkoła z klasą”

Na początku akcji „Szkoła z klasą” (przygotowanej według zasad TQM) prowadzono ewaluacyjne badania ankietowe wśród nauczycieli, uczniów i rodziców.

W szkołach, w których ankietowe badania ewaluacyjne nie były akceptowane wyniki akcji były dużo gorsze.

1. Konieczność akceptacji przez JST

Przykład 1b

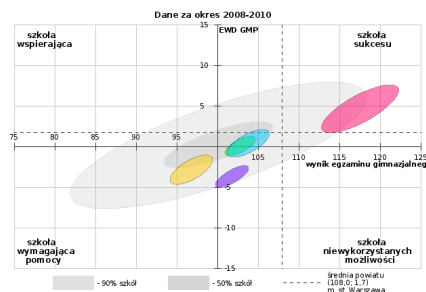
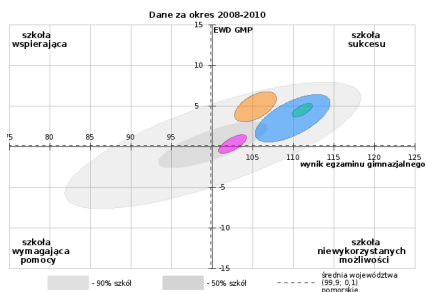
Proces ewaluacji powinien być akceptowany nie tylko przez środowisko szkolne, ale i przez organ prowadzący (i ta akceptacja powinna utrzymać się przez wiele lat).

Praca domowa - spójrzmy na wyniki egzaminu GMP Kwidzyna i dzielnicy Ursusa m.st. Warszawy

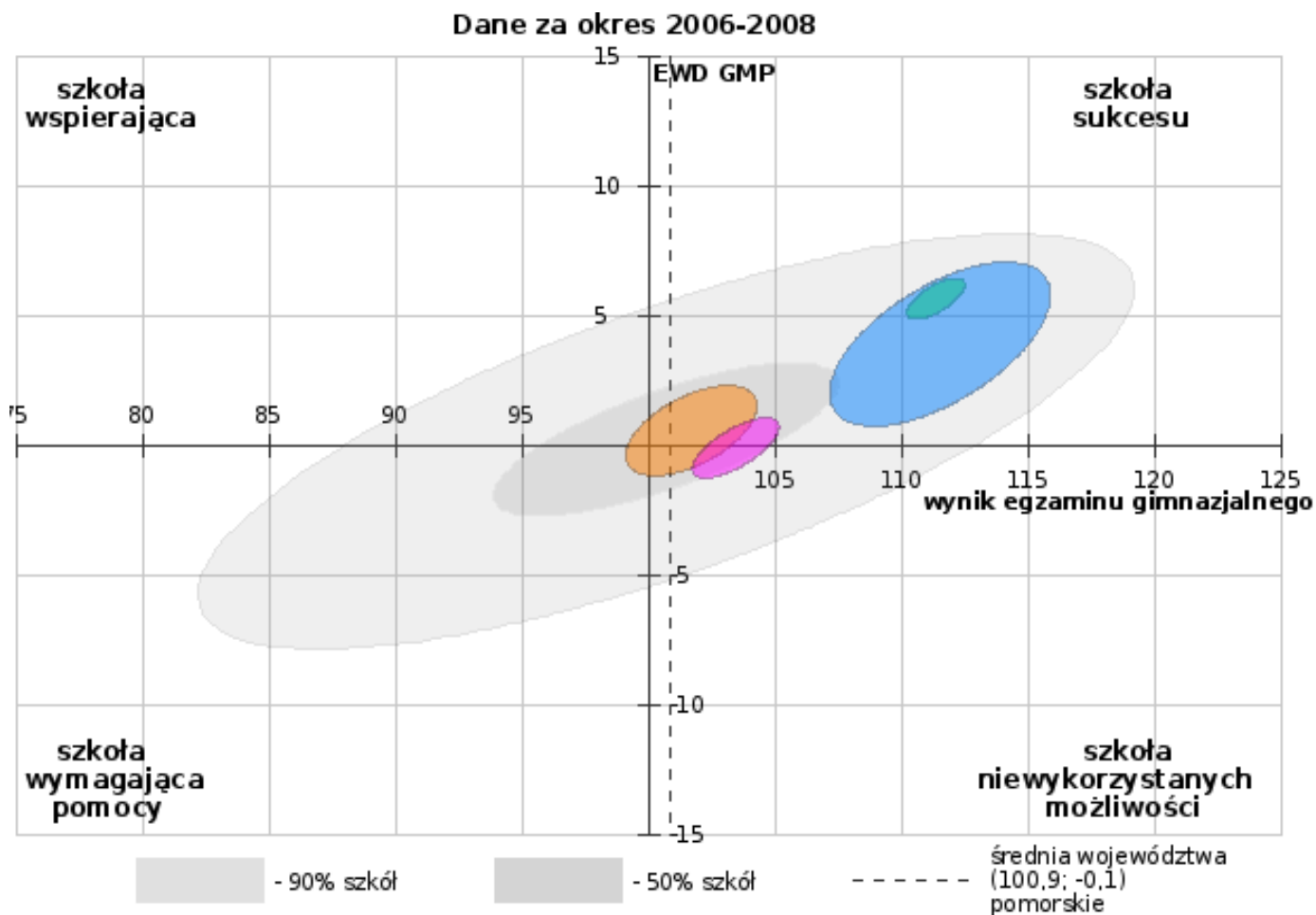
(ww.ewd.edu.pl - rekomendowany Firefox)

Kwidzyn

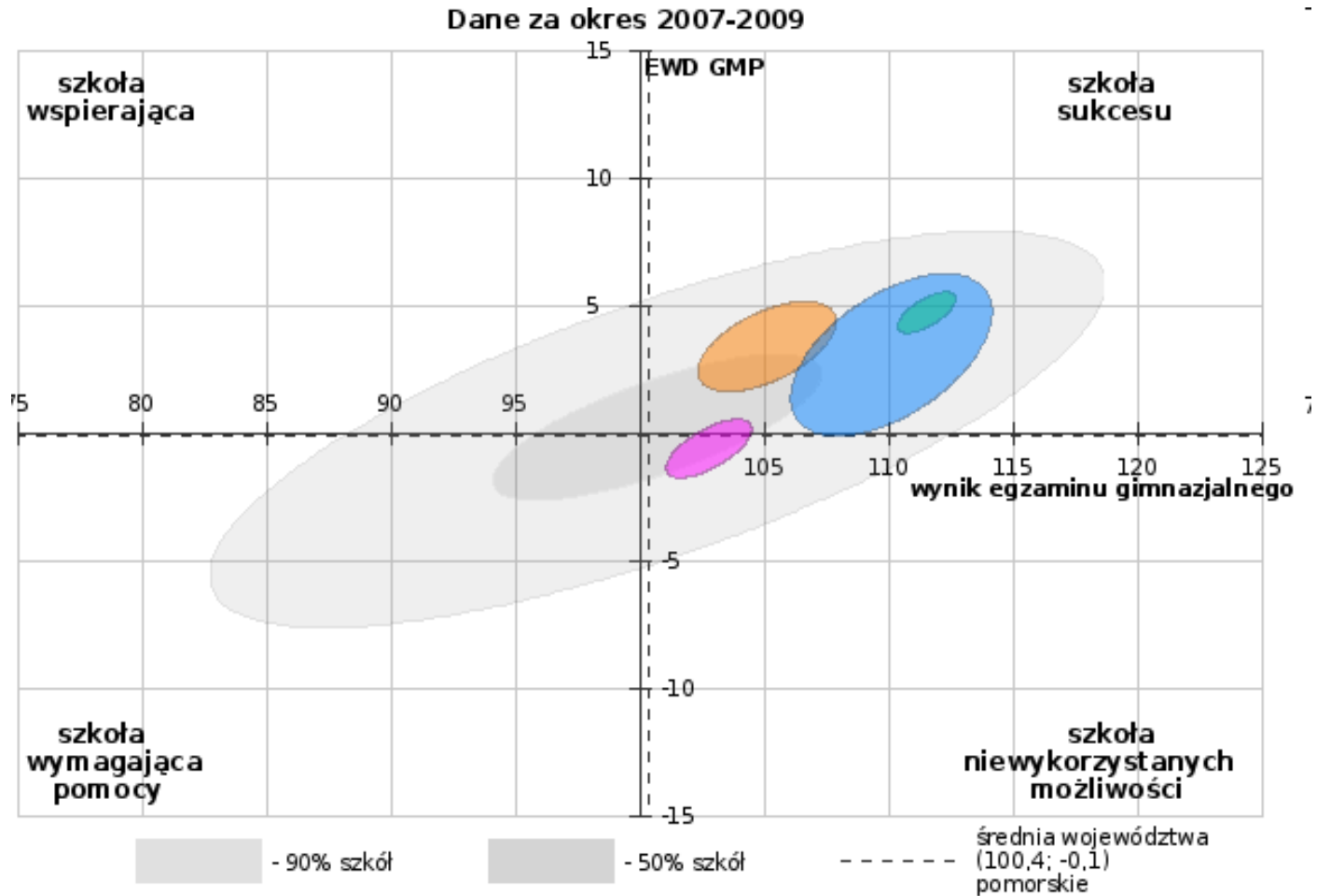
- **Gimnazjum nr 1** Liczba wyników uwzględniona w analizie: 126
- **Gimnazjum nr 2** Liczba wyników uwzględniona w analizie: 682
- **Gimnazjum nr 3** Liczba wyników uwzględniona w analizie: 351
- **Spółeczne Gimnazjum** Liczba wyników uwzględniona w analizie: 45

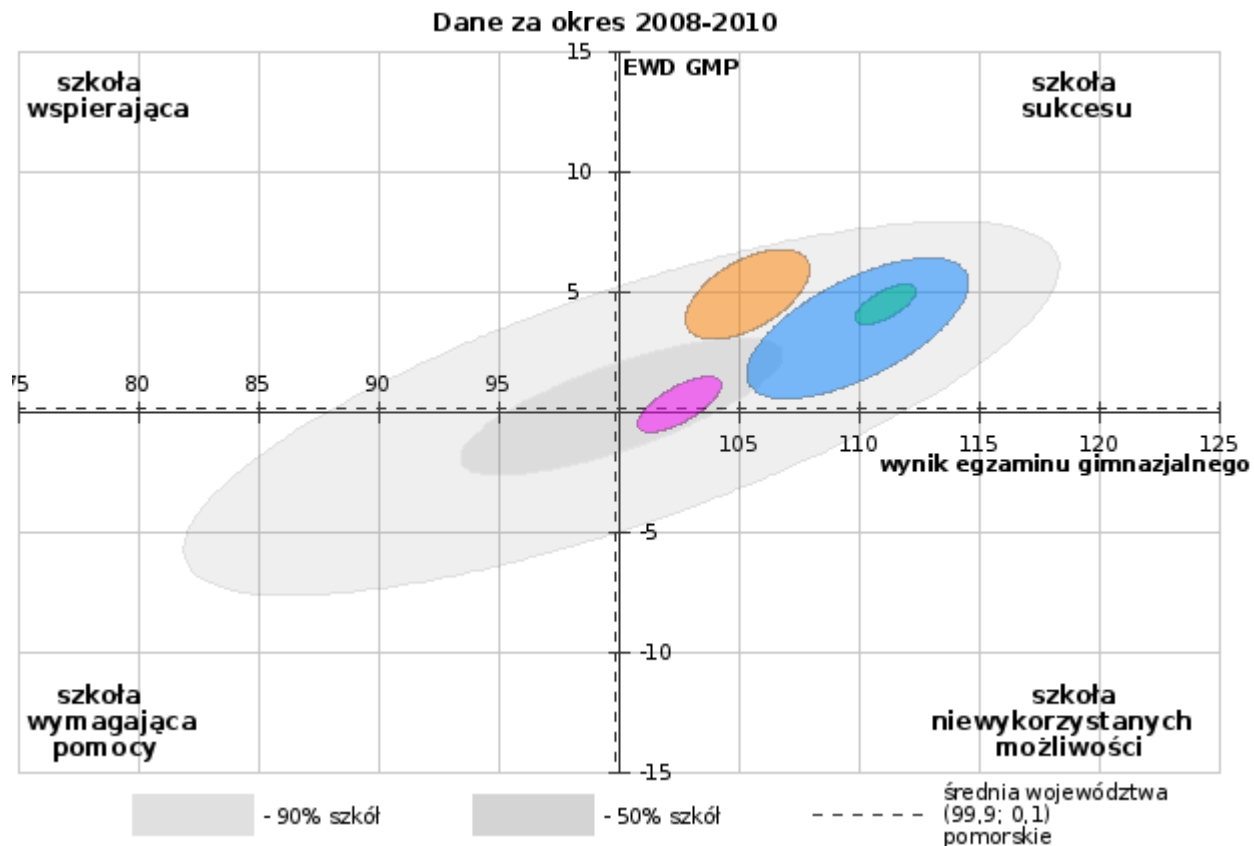
GMP Kwidzyn, okres trzyletni 2006 - 2008

GMP Kwidzyn, okres trzyletni 2007 - 2009

GMP Kwidzyn, okres trzyletni 2008 - 2010

Konieczność akceptacji przez JST

Przykład 2. Ewaluacja oparta na egzaminach zewnętrznych powinna być akceptowana przez organ prowadzący.

Praca domowa - spójrzmy na wyniki egzaminu GMP Kwidzyna i dzielnicy Ursusa m.st. Warszawy (www.ewd.edu.pl - rekomendowany Firefox)

Ursus:

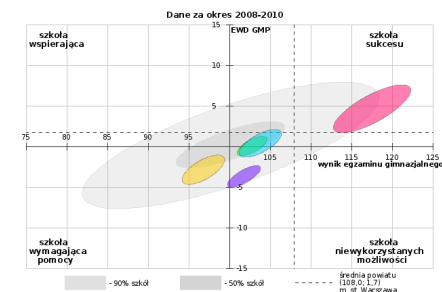
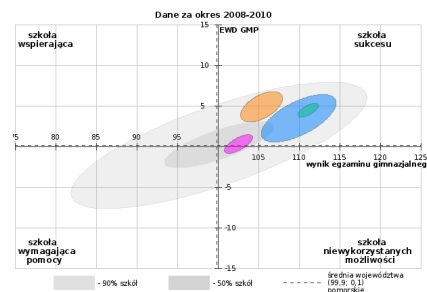
Gimnazjum nr 130 Liczba wyników uwzględniona w analizie: 142

Gimnazjum nr 131 Liczba wyników uwzględniona w analizie: 311

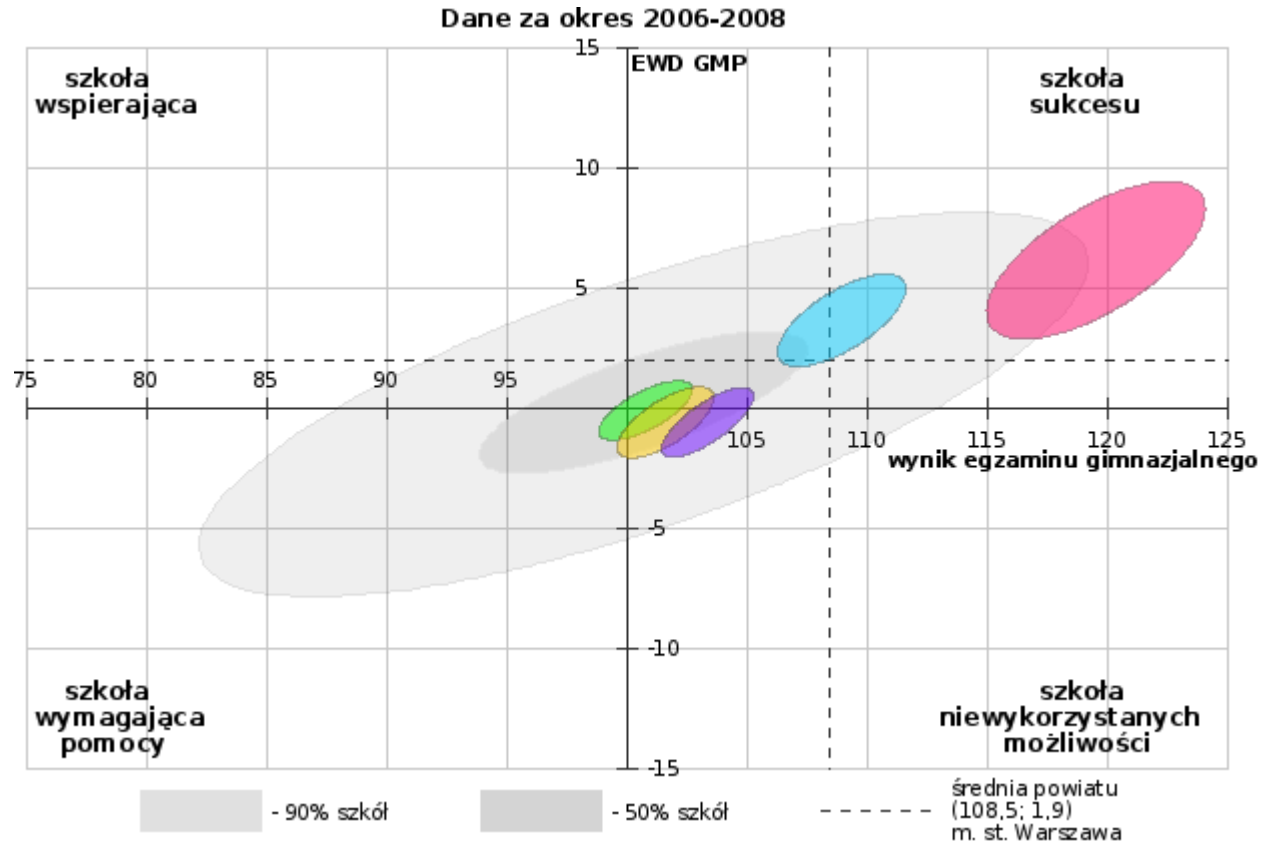
Gimnazjum nr 132 Liczba wyników e uwzględniona w analizie: 248

Gimnazjum nr 133 Liczba wyników uwzględniona w analizie: 275

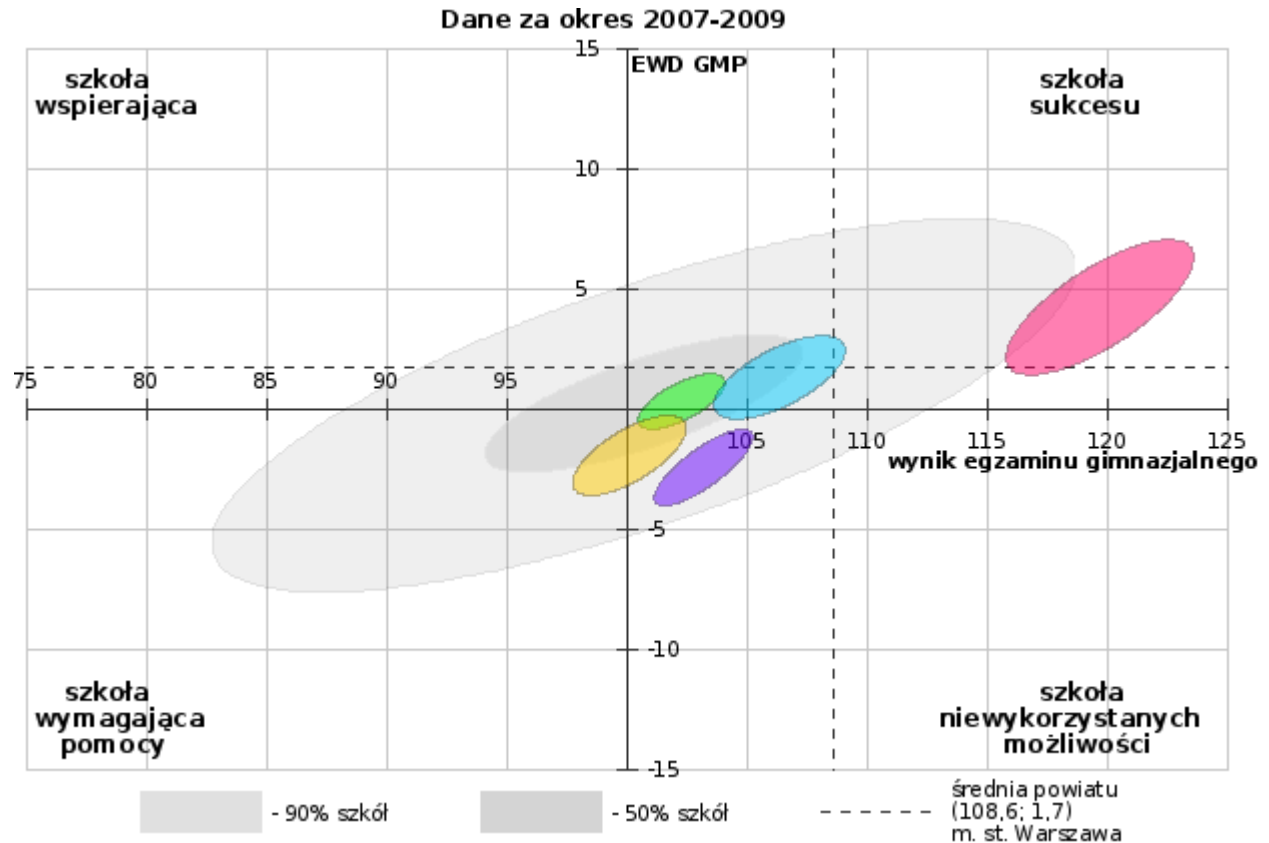
Społeczne Gimnazjum Liczba wyników uwzględniona w analizie: 32

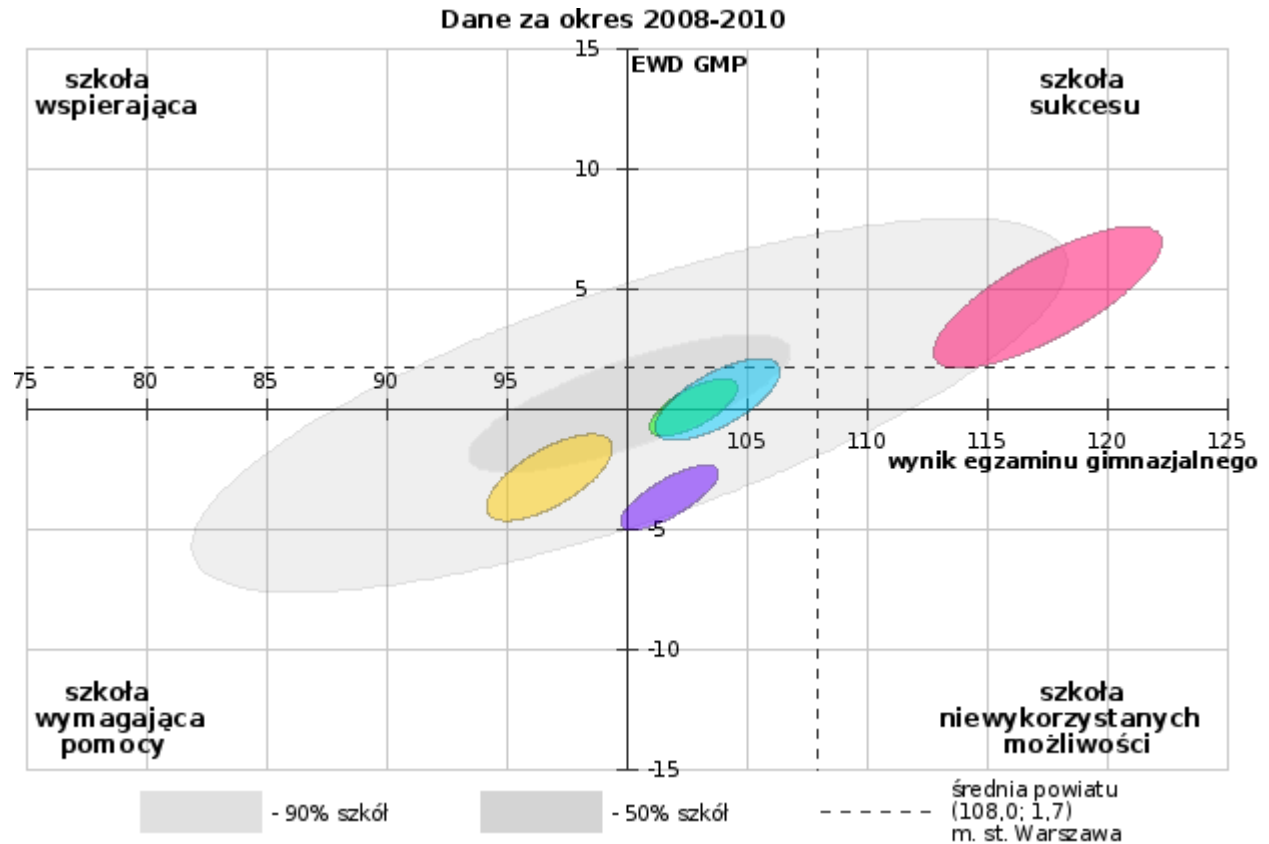
GMP Ursus, okres trzyletni 2006 - 2008

GMP Ursus, okres trzyletni 2007 - 2009

GMP Ursus, okres trzyletni 2008 - 2010

Konieczność akceptacji przez szkoły

Ankieta - pytanie podstawowe:

Co przyniosło polskiej szkole wprowadzenie zewnętrznych egzaminów?

Więcej dobrego niż złego.

- tyle samo dobrego, co złego
- trudno powiedzieć
- nie odpowiadali na to pytanie

Więcej złego niż dobrego.

Pytanie dotyczyło:

- sprawdzianu po klasie szóstej,
- egzaminu gimnazjalnego,
- matury.

Pytano nauczycieli:

- szkoły podstawowej,
- gimnazjum.

Jak często nauczyciele **wyrażali zdecydowane opinie** na temat egzaminów zewnętrznych?

Wśród nauczycieli szkół podstawowych 40%

(38% o egzaminie gimnazjalnym, 39% o sprawdzianie i 42% o maturze).

Wśród nauczycieli gimnazjalnych 50%

(60% o maturze, 50% o egz. gimnazjalnym i 40% o sprawdzianie).

Opinie zdecydowane zarówno wśród nauczycieli szkół podstawowych jak i gimnazjów (nieznacznie) częściej dotyczą egzaminu maturalnego

Szkoła podstawowa

Obraz zdecydowanej „Rady Pedagogicznej”?

- 39% nie wyrażało zdecydowanych opinii o żadnym egzaminie,
- 25% opiniowało zdecydowanie jeden egzamin.
- 18% zdecydowanie opiniowało 2 egzaminy
- 18% zdecydowanie opiniowało 3 egzaminy

Badanie opinii - więc co powinniśmy badać?

Trzy argumenty przemawiające za wyborem wskaźnika w tej postaci:

- *TQM* – konieczność akceptacji pomiaru
- *Szkoła z klasą* – warunkowanie skuteczności działania akceptacją wstępnej ewaluacji
- *Praca Dyrektora z Radą Pedagogiczną*

$$R = \frac{\text{liczba opinii pozytywnych}}{\text{liczba opinii negatywnych}} = \frac{\text{za}}{\text{przeciw}}$$

Wyniki: *Wśród nauczycieli szkół podstawowych*

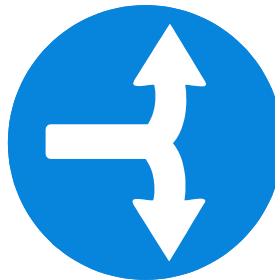
- Egzaminy: maturalny i gimnazjalny otrzymały ponad 3-4 razy więcej zdecydowanych opinii pozytywnych niż negatywnych.
- Sprawdzian po szkole podstawowej wzbudza więcej wątpliwości - liczba zwolenników egzaminu jest tylko o ok. 20% - 30% większa od liczby jego przeciwników $R \approx 1,2- 1,3$.

Sprawdzian po szkole podstawowej według nauczycieli szkoły podstawowej

Ostrzeżenie TQM – brak aprobaty sprawdzianu po klasie VI uniemożliwia wykorzystanie jego funkcji ewaluacyjnych. Trudno sobie wyobrazić dobrą pracę pracowników firmy, którzy w prawie równym stopniu

- akceptują wprowadzenie technik pomiaru efektów ich pracy oraz

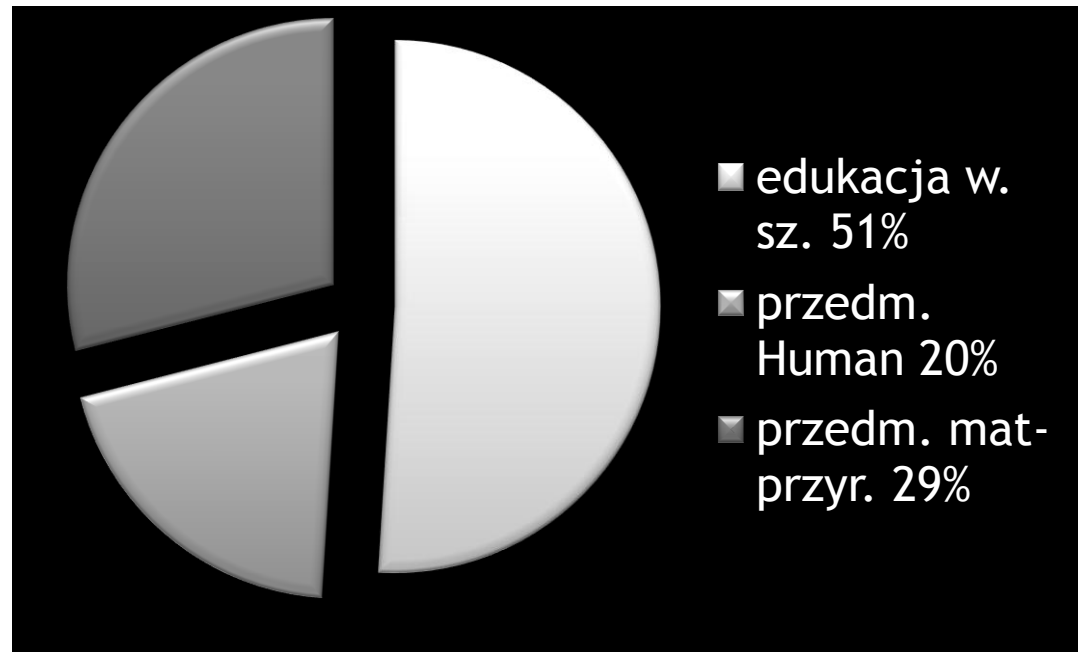

- uważają, że sam pomiar przynosi funkcjonowaniu firmie więcej „złego niż dobrego”.

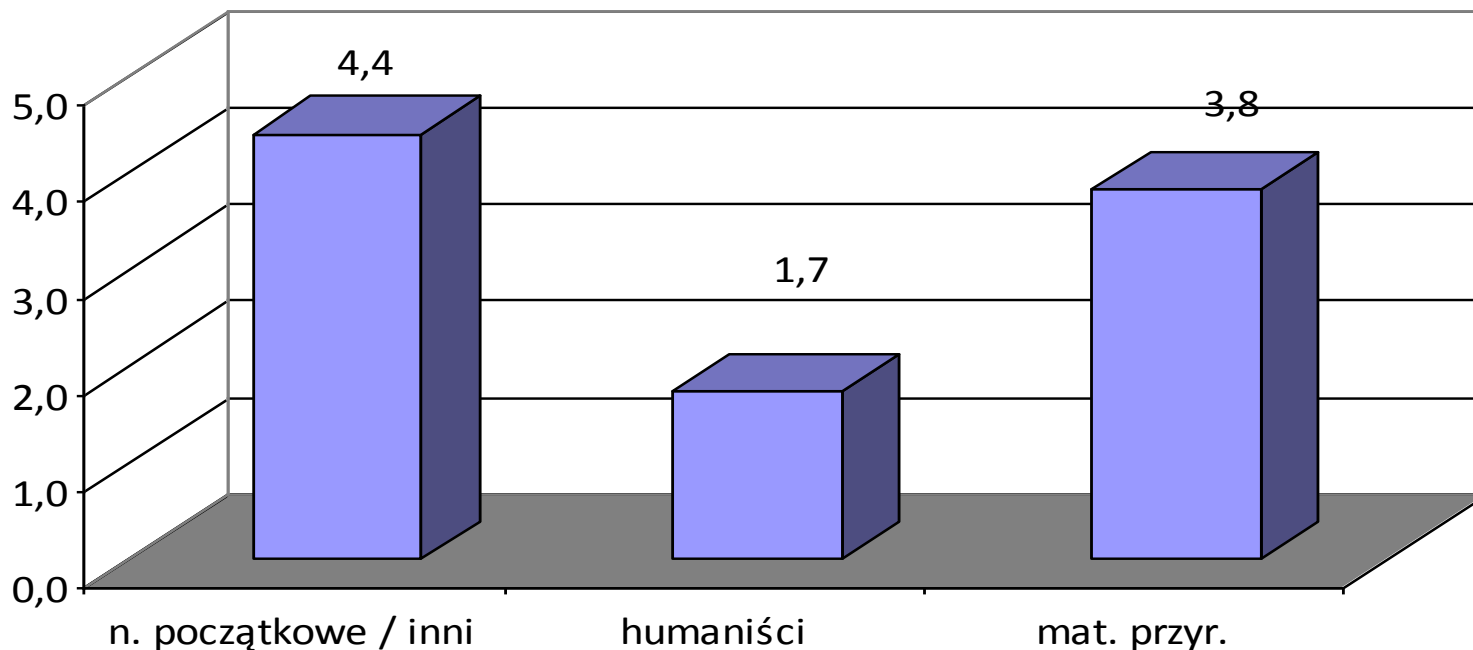
Obraz szkoły podstawowej – nauczyciele

- 96% ankietowanych nauczycieli szkoły podstawowej podzielono na 3 grupy.

Czy opinie nauczycieli są podobne, a jeśli nie, to gdzie występują różnice?

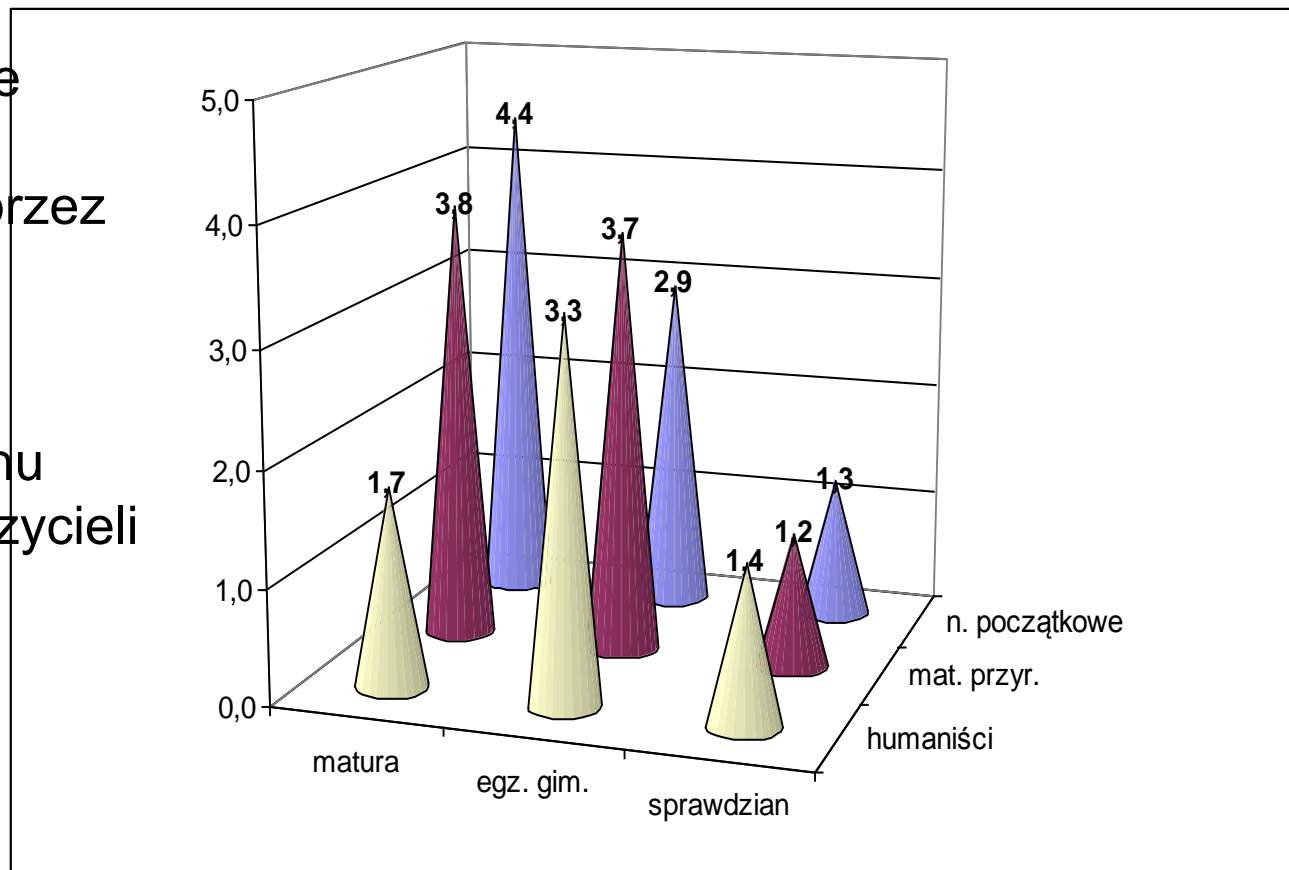
Relacja liczby zwolenników do liczby przeciwników
zew. egz. maturalny

Nauczyciele szkoły podstawowej o egzaminach zewnętrznych

Wyraźnie widać:

- wątpliwości związane ze sprawdzianem po szkole podstawowej wyrażane przez wszystkich nauczycieli
- brak akceptacji egzaminu maturalnego wśród nauczycieli przedmiotów humanistycznych.

Ewaluacyjna funkcja sprawdzianu w opiniach nauczycieli

2.1 Czy sprawdzian wspomaga budowanie rzetelnego obrazu szkoły?

2.2 Czy sprawdzian wspomaga rozwój uczniów?

2.3 Czy sprawdzian wspomaga efektywność działania szkoły?

2.1 Egzaminy zewnętrzne wspomagające budowanie rzetelnego obrazu szkoły?

Pozorny konflikt I vs. II

I „22. Jednolity w całym kraju sprawdzian pozwala porównywać osiągnięcia szkolne uczniów” - **aprobata R=3**

II „21. Wyniki sprawdzianów pozwalają organom prowadzącym racjonalnie oceniać szkoły” - **zdecydowana dezaprobatę.**

Nauczyciele przedmiotów mat. – przyr.:

- opiniują pozytywnie stwierdzenie o możliwości porównania osiągnięć szkolnych uczniów za pomocą egzaminu zewnętrznego (R = 4) i
- całkowicie się nie zgadzają ze stwierdzeniem o możliwości oceny szkoły za pomocą wyników egzaminów zewnętrznych (R>7).

2.2 Egzaminy zewnętrzne wspomagające rozwój uczniów?

Przede wszystkim nie szkodzić

Sprawdzian:

- nie zmienić postępowania uczniów, by pracowali systematycznie $R=2$
- przygotowuje ich do dawania sobie rady w różnych sytuacjach.

Wyniki sprawdzianu:

- **w zbyt dużym stopniu przesądają o przyszłości $R = 2$** ,
- nie są dobrym kryterium do rekrutacji do szkoły średniej $R=2,5$

Każdy egzamin zewnętrzny wprowadza zagrożenie segregacją oraz kilka innych zagrożeń. Gdy jest dobrym egzaminem jednocześnie stymuluje uczniów wspomagając ich rozwój. Według nauczycieli sprawdzian nie stymuluje uczniów do rozwoju.

2.3 Egzaminy zewnętrzne wspomagają efektywność działania szkoły?

Przede wszystkim nie szkodzić

- efektem wprowadzenia sprawdzianu jest frustracja nauczycieli uczących dzieci słabsze $R = 6$.
- wyniki uzyskiwane przez te dzieci nie zależą od pracy nauczycieli $R > 8$.

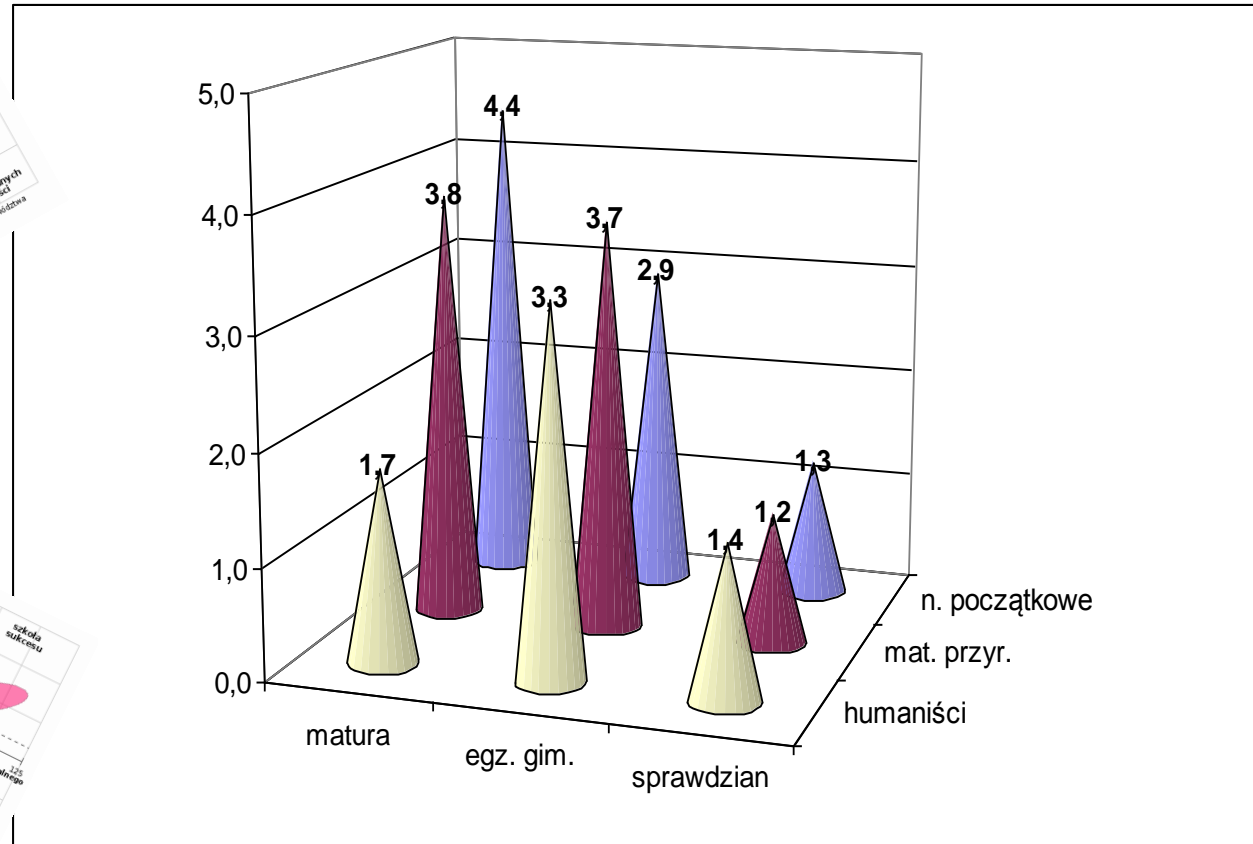
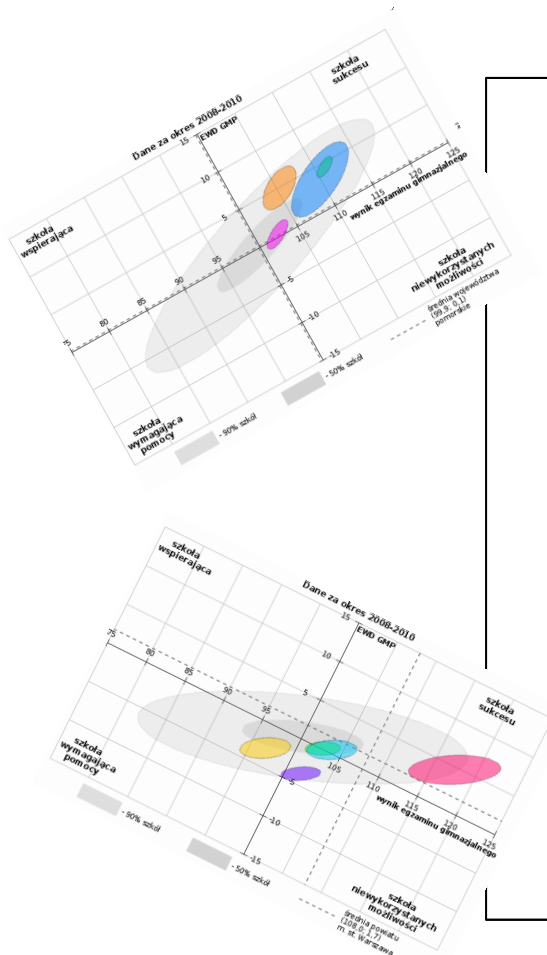
ale:

- sprawdzian wspomaga poprawę efektywności szkoły – mobilizuje nauczycieli do lepszego planowania działań dydaktycznych, doskonalenia metod pracy, zwiększa zaangażowanie w pracę.
- nie wpływa na ich działania destruktywnie, tzn. pod wpływem sprawdzianu nauczyciele nie pomijają ważnych treści $R_{(mp)} = 4$.

Podsumowanie 1

Akceptacji przez: środowiska szkolne i JST

Podsumowanie 2.1

Egzaminy zewnętrzne wspomagają budowanie rzetelnego obrazu szkoły?

Wyniki umożliwią porównanie rezultatów uczniów, nie mogą być miarą oceny szkoły, ponieważ nie zależą od pracy nauczyciela. Sprawdzian można wykorzystać w ewaluacji, ale potrzebne są inne czynniki związane z oceną pracy nauczyciela. *Może EWD (przypis autora).*

Sprawdzian ma wady związane ze złym określeniem zakresu zadań i przypadkowością wyników. Funkcja ewaluacyjna sprawdzianu może wspomóc tworzenie rzetelnej opinii o szkole jeśli sprawdzian będzie miał lepiej określony zakres i będzie dawał mniej przypadkowe wyniki.

Sprawdzian zwiększa zainteresowanie oświatą (przewaga liczby opinii akceptujących to stwierdzenie nie jest dużo większa od liczby opinii przeciwnych).

Zainteresowanie społeczne wywołane „wadliwym” sprawdzianem utrudnia budowanie rzetelnego obrazu szkoły.

Podsumowanie 2.2

Egzaminy zewnętrzne wspomagają rozwój uczniów?

Sprawdzian nie stymuluje dzieci do rozwoju: nie zmienił postępowania uczniów, by pracowali systematycznie, chociaż przygotowuje ich do dawania sobie rady w różnych sytuacjach.

Sprawdzian wprowadza zagrożenia w rozwoju dzieci utrudniając przyjęcie do szkoły podstawowej uczniom „z deficytami” i wspomagając dyskryminację społeczną przy przyjmowaniu do gimnazjum.

Sprawdzian nie pełni roli ewaluacyjnej, ponieważ z uwagi na swoją „niedoskonałość” sprzyja głównie segregacji i tworzeniu barier jednocześnie nie wspomagając rozwoju uczniów. .

Podsumowanie 2.3

Egzaminy zewnętrzne wspomagają efektywność działania szkoły?

Efektom sprawdzianu jest frustracja nauczycieli uczących dzieci słabsze.

Sprawdzian wspomaga poprawę efektywności szkoły: mobilizuje do lepszego planowania działań dydaktycznych, doskonalenia metod pracy. Zwiększa zaangażowanie w pracę. Nie wpływa destruktywnie, np. pod wpływem sprawdzianu nauczyciele nie pomijają ważnych treści, które nie mogą być na sprawdzianie (może dlatego też, że jego zakres nie jest dokładnie określony). Nauczyciele nie sądzą, by szkoły skupiające dobrych uczniów na skutek sprawdzianu osiadły na laurach, ani by sprawdzian osłabił autorytet nauczyciela. Część nauczycieli stwierdza, że ostatnie miesiące nauki szkoły zamieniają w ciągłe przerabianie testów, trudno jednak takie postępowanie potępić z racjonalnego punktu widzenia.

Sprawdzian wspomaga rozwój szkoły – może pełnić funkcję ewaluacyjną o ile dodatkowo w ewaluacji uwzględnione będą również inne czynniki będące miarą rozwoju szkoły – **może EWD (przypis autora).**